

MYRENE I SANDSTAD HERRED, SØR- TRØNDELAG FYLKE.

Av konsulent Osc. Hovde.

Sandstad herred ligger på sør-østsiden av øya Hitra i Sør-Trøndelag fylke. Geografisk betegnet ligger herredet mellom parallellene $63^{\circ} 25' 5''$ og $63^{\circ} 37' 5''$ nordlig bredde og mellom meridianene $1^{\circ} 26' 56''$ og $2^{\circ} 0' 48''$ vestlig lengde (fra Oslo meridian).

Naboherredene er: I nord Hitra og Fillan, i øst Agdenes, i sør Heim og Stemshaug (i Møre og Romsdal fylke) og i vest Kvenvær, hvorav herredene Agdenes, Heim og Stemshaug ligger på fastlandet på andre siden av Trondheimsleia. Herredets totalareal er $160,23 \text{ km}^2$ og landarealet utgjør $154,10 \text{ km}^2$.

Sandstad må betegnes som flatt lavland, idet det meste av arealet ligger på 50—100 m h. o. h. Bare enkelte koller går opp til vel 200 m høyde. Likevel er store deler av herredet skogbart fordi jordsmonnet der enten er myr eller snauffjell. Bare over midtpartiet er et betydelig skogareal. Jordbrukstillingen av 1949 gir opp ca. 13 km^2 skog (vesentlig barskog) på de bruk som er med i tellingen, mens skogbrukstillingen regner med ca. 22 km^2 produktiv skog. Av udyrket, dyrkbar fastmark regner foran nevnte jordbrukstilling med vel 3000 dekar og av myr vel 9000 dekar. Jordbruksarealet er oppført med vel 3000 dekar, hvorav 2500 dekar er dyrket. Dette areal er fordelt på 165 bruk slik at gjennomsnittsstørrelsen på brukene blir ca. 18 dekar.

Sandstad har en ca. 40 km lang kystlinje mot Trondheimsleia i sør og Frohavet i øst, med mange øyer og holmer utenfor. Det er derfor naturlig at en betydelig del av befolkningen er knyttet til sjøen. Den heimehørende folkemengde i 1946 var 1049 personer, hvorav 388 hadde jordbruk som hovednæring, 381 var knyttet til fiske, fangst og sjøfart og 280 drev industriell og annen virksomhet.

Av tidligere myrundersøkelser i Sandstad herred skal nevnes at Trøndelag Myrselskap har foretatt kartlegging og dybde-måling av et par større felter. Det ene er «Sandstadmyrene» på nordsiden av hovedveien mellom veien fra Badstuvik til Utset og veien fra Akset til Fillan. Feltet omfatter en vesentlig del av Sandstad og Akset almenninger, som er sameier. Arealet er 6400 dekar, hvorav 3215 dekar er myr. Det annet felt omfatter Havmyrene nord for Laksåvik. Den del av det kartlagte område her som ligger innen Sandstad herred er 7337 dekar med 2911 dekar myr. Innen begge felter ble uttatt og analysert en rekke jordprøver. Beskrivelse av feltene og analyser av jordprøvene finnes publisert i Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 4, 1935 (Sandstadmyrene) og nr. 2—3, 1933 (Havmyrene).

Fjellgrunnen i Sandstad består vesentlig av grunnfjell (gneis

og granitt) som er tungt forvitrelig og danner et næringsfattig jordsmonn.

De løse jordlag består av myrdannelser, morener og sedimentære eller bunnfældte jordarter under den marine grense, som her ligger ca. 75 m o. h.

Myrinventeringen i Sandstad herred er resultat av et samarbeid mellom Det norske myrselskap og Trøndelag Myrselskap og er utført etter samme plan som tidligere.*) Markarbeidet ble foretatt sommeren 1953 av forfatteren av denne artikkel. Analysene er utført ved Statens landbrukskjemiske kontrollstasjon i Trondheim.

Kartgrunnlaget for inventeringen er N. G. O.s originalkopier i mst. 1:50.000. Dessuten er nyttet Trøndelag Myrselskaps foran nevnte detaljkarter. Over herredet er så utarbeidet et spesielt myrkart som her er reproduisert i mst. 1:200.000.

Myrarealet utgjør ca. 17.000 dekar, det tilsvarer 10,6 % av landarealet. Pr. innbygger blir det 16,2 dekar myr. Sandstad er således et forholdsvis myrrikt herred.

Myrtypene som er representert med nevneverdige arealer er grasmyr, mosemyr, lyngmyr og furuskogmyr. Grasmyrtypene dominerer med hele 9910 dekar eller 58,3 %. Mosemyrene utgjør 6690 dekar eller 39,3 %. Lyngmyrene dekker 300 dekar eller 1,8 %. Av furuskogmyrer finnes ca. 100 dekar eller 0,6 %. Grasmyrene er videre oppdelt i 3 undertyper, 2480 dekar er henført til myrullbjønnskjeggtypen, 280 dekar til starrtypen og 150 dekar til andre grasmyrtyper, vesentlig rene grasmyrer. Av mosemyrer finnes også 2 slag, nemlig lyngrik og grasrik kvitmosemyr. Det overveiende areal hører til sistnevnte type med 6.140 dekar, mens de lyngrike kvitmosemyrer utgjør 550 dekar. En kan således si at det er myrtyper med myrull og bjønnskjegg som dekkplanter og kvitmoser som bunnvegetasjon, som dominerer på myrene i Sandstad.

Plantebestanden er bestemt i marken, men for enkelte mosers vedkommende som vanskelig lar seg bestemme makroskopisk, ble tatt vegetasjonsprøver og kontrollbestemmelse foretatt av konservator Johannes Lid, Oslo.

De vanligste kvitmoser (Sphagnumarter) er kystkvitmose (*Sph. imbricatum*), furu-kvitmose (*Sph. nemoreum*) og vorte-kvitmose (*Sph. papillosum*). Dessuten fantes dverg-kvitmose (*Sph. tenellum*) og *Sph. molle* (har ennå ikke fått noe norsk navn). Videre er gråmose (*Rhacomitrium lanuginosum*), etasjemose (*Hylocomium splendens*), furumose (*Hylocomium Schreberi*) og fjærmose (*Ptilidium crista-castrensis*) alminnelig. Dessuten fantes levermoser og sigdmoser.

* Jfr. Aasulv Løddesøl: Det norske myrselskaps myrinventeringer. Meddelelser fra Det norske myrselskap, 1941.

Av høyerestående planter er det bjønnskjegg (*Scirpus caespitosus*), torvmyrull (*Eriophorum vaginatum*), rome (*Narthesium ossifragum*) og starrarter (*Carex* sp.), samt pors (*Myrica gale*) og lyngvekstene røsslyng (*Calluna vulgaris*) og krekling (*Empetrum nigrum*) som dominerer, noe forskjellig på de forskjellige myrtyper. Mere spredt finnes eksemplarer av dvergbjørk (*Betula nana*), blåtopp (*Molina coerulea*), tepperot (*Potentilla erecta*), bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*), blokkebær (*Vaccinium uliginosum*), snelle (*Equisetum* sp.), siv (*Juncus* sp.), soldugg (*Drosera* sp.) m. fl.

Jordprøver til kjemiske analyser er tatt på forskjellige steder innen de største myrområder. Av Trøndelag Myrsekskap er tidligere tatt en rekke prøver fra Sandstadmyrene og Havmyrene, og i forbindelse med myrinventeringen ble tatt 20 såkalte «dyrkingsprøver», det vil si en jordsøyle på 1 liter fra det øverste 20 cm dype myrjordlag.

Analysesultatet av disse prøver viser temmelig forskjellige verdier for volumvekt og askeinnhold, mens innholdet av kvelstoff, kalk og mikronæringsemner er mere likt for samtlige prøver. Her som ellers varierer volumvekten sterkt med myrtypen. Grasmyrprøvene skiller seg således tydelig ut fra mosemyrprøvene med opp til dobbelt så høy volumvekt. Videre spiller formoldingsgraden sterkt inn på volumvekten. pH-verdien står i en viss relasjon til kalkinnholdet. Prøvene fra Sandstad ligger stort sett mellom 4—5 i pH-verdi. Kalkinnholdet varierer fra 0,2 til 1 % CaO i vannfri jord som tilsvarende 20 til 200 kg pr. dekar til 20 cm dybde. Kvelstoffinnholdet er fra 1,0 til 2,5 % N i vannfri jord og må betegnes som lavt til middels høyt. Ved inventeringsprøvene er også innholdet av kobber, mangan og bor bestemt. De fleste prøver viser så lavt innhold av kobber og bor at tilføring av disse stoffer er tilrådelig ved dyrking av myr i Sandstad. Manganinnholdet vil derimot sannsynligvis dekke behovet, i hvert fall i første omgang.

Myrenes høyde over havet er fra 5 til 150 m. Det meste av arealet ligger i 50 til 100 m og har således en gunstig høyde for dyrking.

Det friske moselag er ikke av særlig stor mektighet på myrene i Sandstad. Enkelte mosemyrpartier har et opptil 50 cm tykt lag, men det vanligste er bare 10—20 cm og grasmyrene har bare flekkevis noe mose.

Myr dybden er målt på 426 steder. Det ble brukt et 5 m kammerbor og på 10 steder nådde en ikke bunnen. Gjennomsnittsdybden av målingene når en bruker 5 m som største dybde, var 2,2 m. Dypest er myrene i Hamnamarka og mellom Terningvatnet og Stikksdalsvatnet. Grunnest er Havmyrene og Aksetmyrene.

Stubbelag finnes i de fleste av myrene.

Undergrunnens art er notert ved samtlige boresteder. Utregnet i % utgjør grusundergrunn 54 %, fjellundergrunn 17 %, leir-

undergrunn 12% og sandundergrunn 5 %. Det er dog sannsynlig at det er noe mer fjellundergrunn enn dette gir uttrykk for, da myr-dybden på de grunneste myrer ikke alltid ble dybdenotert selv om myrene ble dybdeboret. Det er som regel de grunneste myrpartier som ligger direkte på fjell, mens leirundergrunn finner en i bunnen av de dypeste myrer. Det ble funnet rester av havskjell i såvel grus som leire.

Formoldingsgraden angir omdannelsen av myra i de øverste 20 cm. Det viser seg at ved hele 9/10 av prøvestedene er notert «noenlunde vel» eller «vel formolda» (hvorav det halve «vel formolda») og ved bare 1/10 «svakt formolda».

Fortorvingen er oftest høy like under myroverflaten, idet torvprøvene i over $\frac{3}{4}$ av borpunktene er karakterisert som brenntorv med H_6 allerede i $\frac{1}{2}$ m dybde. I større dybde finnes som regel god brenntorv med fortorvingsgrad H_7 og H_8 .

De topografiske forhold ved myrene og landskapet omkring er av vesentlig betydning for utnyttelsen, men disse forhold er så mangeartede at de ikke kan omtales generelt.

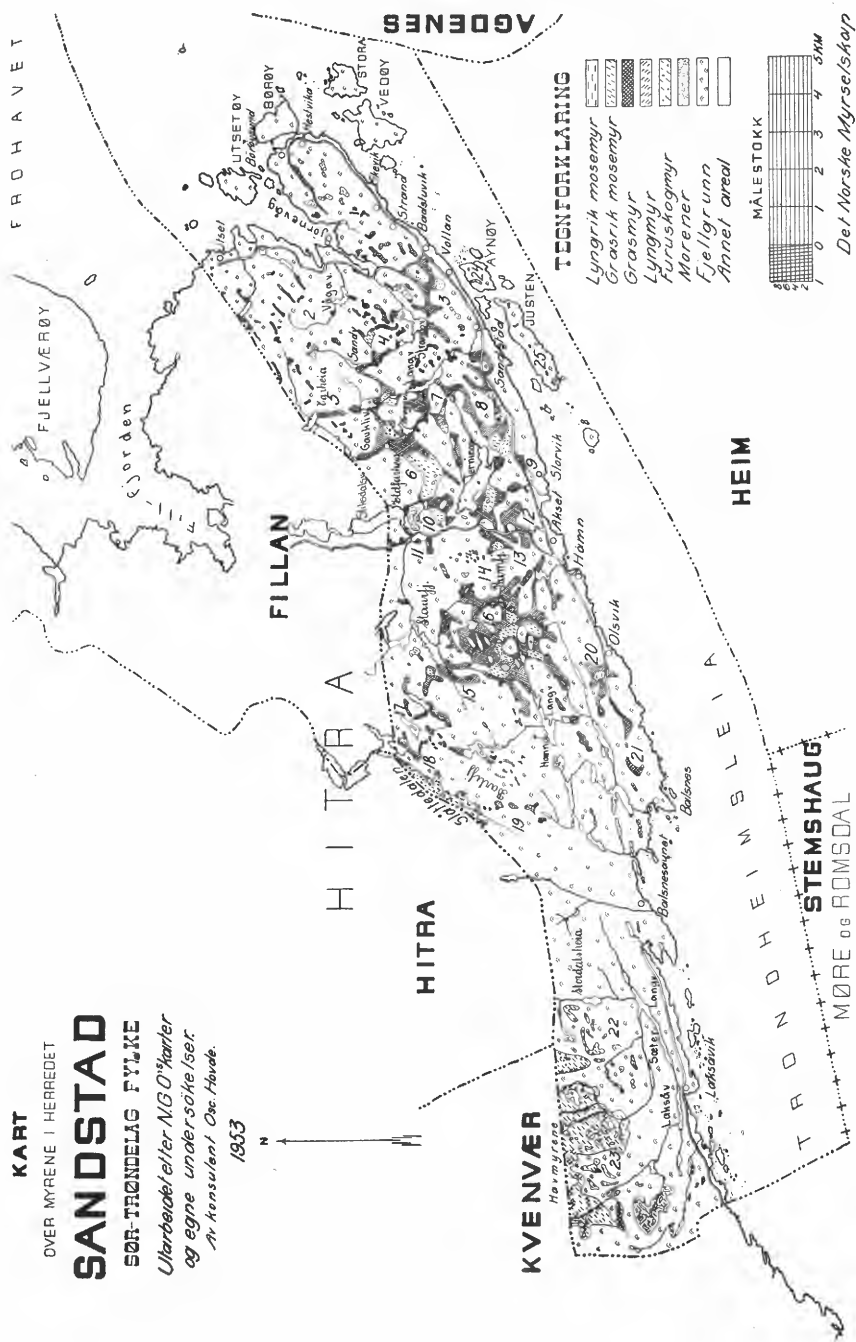
Feltvis beskrivelse av myrene i Sandstad herred.

Etterfølgende omtale av de enkelte myrfelter skjer stort sett i samme rekkefølge som nummerne på kartet.

I området Børøysund—Strand (kartfig. nr. 1) finnes flere mindre myrer på tilsammen 230 dekar. Av dette er nesten $\frac{2}{3}$ grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen og resten av arealet er dels lyngmyr og dels lyngrik kvitmoosemyr. Høyden over havet er 30—60 m. Dybden av myrene er fra 0,3—2,5 m og undergrunnen består av grus hvor ikke myra ligger direkte på fjell, men det siste er nokså alminnelig her. Innen hele området er regnet med 60 dekar brenntorvmyr med ca. 30.000 m³ råtorv, som kan uttas uten nevneverdig skade. Ellers vil disse myrer kunne nyttes til beiter og tilskuddsjord. Landskapet som myrene ligger i er mest snaufjell og avgrøftingen vil nok by på en del vanskeligheter.

Området Utset—Vågavatn—Varheia (kartfig. nr. 2) er sterkt kupert med myrdrag i dalsøkkene og snaue bergkoller som stikker opp til ca. 150 m h. o. h. Myrene utgjør her tilsammen ca. 200 dekar med omtrent samme fordeling mellom myrtypene som på foregående område. De mest vanlige dybder er fra 0,4—2 m og undergrunnen består av grus, stein eller fjell. Brenntorvarealet utgjør 120 dekar, og her er regnet med gjennomsnittlig 1 m nyttbart brenntorvlag slik at den effektive masse blir 120.000 m³ råtorv. Også her er avgrøftingen delvis noe vanskelig, men det er muligheter for en del kulturbeiter.

Området sør for Strandvatnet (kartfig. nr. 3) består av mere jevnt terreng og morener, men også her er en del snaufjell. Innen området er 560 dekar myr, hvorav en del er opptatt av nyanlagte bureisings-

bruk. Det meste av myrene hører til myrull-bjønnskjeggtypen og ellers er her noe lyngrik kvitmosemyr og litt lyngmyr. Myrene ligger i 40—120 m h. o. h. De målte dybder var fra $\frac{1}{2}$ til vel 2 m, og undergrunnen viste seg å være grus og sand. Dreneringsforholdene er stort sett gode, og myrene kan karakteriseres som noenlunde gode dyrkingsmyrer.

Nord for Strandvatnet (kartfig. nr. 4) er mere snau fjell enn lenger sør, og myrene er temmelig oppdelt i mindre partier. I alt finnes innen området 520 dekar myr, vesentlig av myrull-bjønnskjeggtypen. Dybden var her 0,6 til 2,5 m, og undergrunnen besto av grus og stein. Her er ca. 200 dekar brenntorvmyr med 0,8 m beregnet brenntorvlag, men ellers er myrene noenlunde gode til gode dyrkingsmyrer.

Området rundt Gauklivatnet (kartfig. nr. 5) inneholder 310 dekar myr, vesentlig grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen. Dybden er fra 0,5 til 2,5 m, og undergrunnen består av grus og stein. Området ligger inn til den prosjekterte veg mellom Sandstad og Fjellfjorden, og dette felt er betegnet som noenlunde godt til godt dyrkingsmessig sett.

Et stort område omkring Krogsvatnet og sør for Eldfarheia (kartfig. nr. 6) ligger i 50 til 120 m h. o. h., og her er det 2140 dekar myr. Herav er vel 1200 dekar, nærmest Krogsvatnet, grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen, og det øvrige er grasrik kvitmosemyr. Dybden ble målt fra 1 opptil 4,5 m, undergrunnen var grus og på noen steder fjell. Ofte stikker fjellskjær opp i myrene og særlig mosemyra er sumpig og har flere små tjern. Dreneringsforholdene må dog betegnes som noenlunde bra når Krogsvatnet blir senket. Men her er noe snaut og værhardt så dyrkingsverdet må settes til noenlunde god til mindre god dyrkingsmyr. Mosemyra har opptil $\frac{1}{2}$ m friskt moselag og er ellers lite omdannet i øverste meteren. Her er således en del brukbar strøtorv, men neppe nok til å gi lønnsom drift.

Mellom Langvatnet og Terningvatnet (kartfig. nr. 7) er lune dalstrøk med i alt 740 dekar myr i 50 til 100 m h. o. h. Den dominerende myrtypen er grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen med jevn overflate. Dybden er 1,4 til 3,5 m, og undergrunnen består av sand, grus og stein. Her er betydelige brenntorvmasser (450.000 m³ råtorv) og ellers noenlunde god dyrkingsmyr, dog med noe vanskelige dreneringsforhold.

Området langs veien mellom Sandstad og Terningvatnet (kartfig. nr. 8) er av temmelig vekslende karakter. Myrarealet ligger i 50—80 m h. o. h. og utgjør i alt 1250 dekar. Ca. $\frac{2}{3}$ av dette er myrull-bjønnskjeggtypen, det øvrige er dels grasrik og dels lyngrik kvitmosemyr, samt noe lyngmyr og litt starrmyr. Dybden er fra 0,3 til 4,8 m, og undergrunnen består av sand, grus og fjell. Brenntorvarealet utgjør her 400 dekar med 600.000 m³ torvmasse. Dreneringsforholdene er bra, feltet ligger nær inntil veg og myrene kan betegnes som gode til noenlunde gode dyrkingsmyrer. Feltet skulle egne seg bra som tilskuddsjord til de nærmeste bruk.

Nordøst for Storkvik (kartfig. nr. 9) ligger et mindre myrfelt på 120 dekar i 15—20 m h. o. h. Dybden er her 1,8—3,0 m, og undergrunnen består av sand og grus. Det østre parti på 70 dekar er grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen og må betegnes som god dyrkingsmyr. Resten er grasrik mosemyr og mindre god dyrkingsmyr.

Mellom Terningvatnet og Stikdalsvatnet (kartfig. nr. 10) ligger 480 dekar myr. Herav er 250 dekar grasmyr, vesentlig av myrull-bjønnskjeggtypen og 230 dekar mosemyr, vesentlig grasrik kvitmosemyr. Feltet ligger i 50—60 m h. o. h. Det laveste parti er helt flatt og delvis noe vanskelig å drenere, mens det øvrige ligger i svak østhellning. Feltet har lun beliggenhet og inneholder også en del bra fastmarksjord. Myrene er svakt tuet eller har jevn overflate, og moselaget er ikke over 15 cm, vanligst 5—10 cm. Myrene er noenlunde vel og tildels vel formolda. I omtrent halvparten av borpunktene er notert brenntorv i 0,5 m dybde og i større dybde er brukbar, men ikke særlig god brenntorv på ca. 200 dekar av arealet. Massen er ca. 300.000 m³. Det er ikke notert rot eller stubber, men det er mulig det finnes en del. Dybden er fra 0,9 til over 5 m, og 2,8 m i gjennomsnitt for samtlige borpunkter. Undergrunnen består av grus og sand, og i et par tilfeller er notert fjell. Dette felt er betegnet som noenlunde god dyrkingsmyr.

I Stiksdalen (kartfig. nr. 11) er flere små felter med tilsammen 100 dekar myr, vesentlig av myrull-bjønnskjeggtypen. Da myrene her ligger så spredt, egner de seg best til beite.

Aksetmyrene (kartfig. nr. 12 og 13) som er 1180 dekar, ligger rett nord for Aksetgårdene på begge sider av veien til Fillan. Myrenes høyde over havet er fra 60 til 150 m i noe kupert terreng med fjellknauser og skogholt. Av arealet er 830 dekar grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen, 330 dekar er grasrik kvitmosemyr og 20 dekar er lyngmyr. Dybden er forholdsvis liten, nemlig som gjennomsnitt av borpunktene 1,3 m øst for veien og 1,5 m vest for veien. Ved 13 av de 40 prøvestedene lå myra direkte på fjell, ellers var undergrunnen grus og stein. Myra er stort sett vel formolda øverst, men med godt humifisert brenntorv allerede i 0,5 m dybde. Bare ved et par boringssteder var det opptil et 20 cm tykt friskt moselag. Fallforholdene er gode, men myrene er delvis for grunne til å kunne nytte regelmessig grøfting. Det stikkes litt torv langs veien, og på hele feltet er regnet med ca. 200.000 m³ brenntorv (råtorv). Området er betegnet som noenlunde god dyrkingsmyr.

Nordvest for Ramfjell og vest for Staurefjellet (kartfig. nr. 14 og 15) ligger et stort antall myrer i 80—120 m h. o. h. Samlet utgjør myrarealet nesten 1000 dekar, herav er den overveiende del myrull-bjønnskjeggmyrer. Dybden er fra 0,5 til 3,5 m, og undergrunnen består av grus, men fjell hvor myra er grunnest. Myrene er noe oppdelt av fjellknauser, men ca. det halve kan betegnes som noenlunde god dyrkingsmyr.

Hamnamarka (kartfig. nr. 16) omfatter et større område vest for Ramfjell. Hele myrarealet er på 3600 dekar med flere fastmarks-hauger imellom. Av myrarealet er 2160 dekar grasmyr, hvorav 100 dekar er starrmyr, 60 dekar er rein grasmyr, mens det øvrige er grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen. Videre er 1200 dekar grasrik kvitmosemyr, 150 dekar lyngrik kvitmosemyr, 60 dekar furuskogmyr med lyngmyrbunn og 30 dekar lyngmyr. Høyden over havet er fra 60 til 100 m. Her er lite mose og formoldingsgraden er noenlunde vel til vel. Brenntorven ligger delvis noe høyt i profilet, men er ikke av feteste slaget (H_6). Dybden er fra 0,5 til over 5 m med 3,5 m som gjenomsnitt. Undergrunnen består av grus, sand og leire. I plantebestanden dominerer pors, rome, røsslyng, torvmyrull og bjønnskjegg. Det er notert rot ved bare ett av 50 borpunkt, så her skulle ikke være videre av stubber. Feltet ligger bra lunt til med skogkledde åser i nord og øst. Dreneringsforholdene er stort sett gode. Området som helhet har fått betegnelsen god til mindre god dyrkingsmyr, men største arealet er noe midt imellom disse to yttergrenser, nemlig noenlunde god dyrkingsmyr.

Nord for Barlifjell og i Slåttedalen (kartfig. nr. 17 og 18) finnes vel 600 dekar sterkt oppdelt myr i 80 til 100 m h. o. h. Av dette er omtrent $2/3$ grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen, og resten er grasrik kvitmosemyr. Myr dybden er ujevn, og det er ofte liten avstand mellom dybder på 0,3 og vel 5 m. Undergrunnen består av leire og sand med fjell på de grunneste partier. På grunn av topografien og de vanskelige dreneringsforhold er disse myrer lite skikket til gårdsbruk, men feltet er brukbart til beite.

Sør for Barlifjell (kartfig. nr. 19) ligger også myrene spredt og egner seg bare til beitefelter.

Nord og vest for Olsvik (kartfig. nr. 20 og 21) finnes vel 500 dekar omtrent sammenhengende myr, som har gunstig beliggenhet like ved ny veg. Myrfeltet ligger lunt i 60—100 m h. o. h. Av arealet er $4/5$ grasmyr av forskjellige typer i blanding og resten er lyngrik kvitmosemyr. Dybden er fra 0,5 til 4,5 m, og undergrunnen består av grus, sand og leire. Dreneringsforholdene er gode, og grasmyrene må betegnes som noenlunde god til god dyrkingsmyr.

Havmyrene (kartfig. nr. 22 og 23) kalles et stort myrområde som ligger dels i Sandstad og dels i Kvenvær herred. Den delen av Havmyrene som ligger i Sandstad utgjør vel 3000 dekar. Av dette er $5/6$ grasrik kvitmosemyr og $1/6$ grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen. Myrenes høyde over havet er fra 60 til 90 m. Dybden er 0,3—3,5 m og vel 1 m i gjennomsnitt. Det meste av myrene ligger direkte på fjell, og området er sterkt oppdelt av nakne fjellskjær. Myrene er således vanskelig å drenere. Her er dessuten snaut og værhardt så feltet er lite skikket til bureising. Derimot måtte her kunne bli bra kulturbeiter, som eventuelt kunne nyttes ved fellesdrift.

Foruten de foran nevnte større myrområder, finnes det en

mengde mindre myrer spredt over hele herredet, således også på øyene Aynøy og Justen.

Fremtidig utnyttelse.

Utnyttelsen av myrene i Sandstad har hittil for en vesentlig del vært begrenset til brenntorvstikking og naturbeite. Litt myr har nok vært dyrket tidligere, da her er forholdsvis lite dyrkbar fastmarksjord, men dette gjelder bare små felter. Nordvest for Badstuvik er i de senere år anlagt noen bureisingsbruk, vesentlig på myr. Det viser seg at en her oppnår svære avlinger, særlig av høy så dyrking av disse brenntorvmyrer ser ut til å være forsvarlig. Men jeg mener en bør være litt forsiktig med å legge for stort an før problemet med dyrking av slik tett myrjord som en har meget av i Sandstad, er grundigere undersøkt. Under denne forutsetning er det at jeg går over til å omtale fremtidsmulighetene på myrene i Sandstad.

Det ligger da nær først og fremst å tenke på dyrking.

De 17.000 dekar myr som finnes her ligger som før nevnt temmelig spredt, noe som tydelig fremgår av myrkartet over herredet. Det vil derfor kreve uforholdsmessig store investeringer til veier og kanaler å nyttiggjøre alle myrer jordbruksmessig på en rasjonell måte. Dessuten ligger, som før nevnt, mange av myrene direkte på fjell og er så grunne at grøftingen vil skape store vanskeligheter. Vi skal også her være oppmerksom på at myrene vil synke og minke sterkt ved dyrking og kultur. Det areal som på denne måte må sjaltes ut — når det er tale om full dyrking — kan imidlertid for en del nyttes til beiter og torvtak.

Ved den vanlige vurdering av myrene i marken, med støtte i de utførte analyser, skulle Sandstad ha ca. 10.000 dekar dyrkbar myr. Klassifisert etter den skala som myrinventeringen nytter, er 1.500 dekar av dette areal betegnet som «god dyrkingsmyr», 4.500 dekar som «noenlunde god dyrkingsmyr» og 4.000 dekar som «mindre god» og «dårlig dyrkingsmyr».

Som nevnt innledningsvis er bruksstørrelsen i Sandstad bare 18 dekar i gjennomsnitt. Den mest nærliggende oppgave som melder seg burde derfor være å nytte en del av herredets myrarealer som tilskuddsjord til de eldre bruk. Hvis vi setter oss det mål å øke gjennomsnittsstørrelsen til 50 dekar, som ligger litt over gjennomsnittet for Sør-Trøndelag, medgår over 5.000 dekar til utvidelsen. Selv 50 dekar er jo for små bruk ved nåtidens driftsmidler, men det er på den annen side usikkert om alle bruk ligger slik til at det er hensiktsmessig med tilskuddsjord.

Vi har vel derfor rett til å regne med at minst 5.000 dekar myr kan disponeres for nye selvstendige bruk. Ved en bruksstørrelse på 200 dekar skulle det altså være plass for 25 nye bruk.

Jeg vil her særlig fremheve Hamnamarka, Akset utmark og området Langvatn, Krogsvatn, Gauklivatn i Sandstad utmark. Dette er vegløse områder, unntatt en del av Akset utmark. Men det er nå prosjektert en veg fra Sandstad til Kalklov i Fillan, og denne veg vil åpne adgang til å kunne utnytte betydelige myrarealer. En veg gjennom Hamnamarka, eventuelt over til Strømfjorden i Hitra, er også nødvendig hvis ikke myrene der skal bli liggende like uproduktive som hittil.

Betingelsen for at det kan bli noen fart i bureisingen i Sandstad er således at det blir bygget flere og bedre veger. Herredet har ennå 22 vegløse bruk, og de veger som er, er heller ikke gode. Det burde allerede nå anlegges et par forsøksfelter med tanke på dyrking av brenntorvmyr i Sandstad. Det vil i tilfelle også komme andre herreder, ikke bare på Hitra, men langs kysten ellers, tilgode.

Et tredje alternativ til nytting av den dyrkbare myr er til beitedrift, enten av flere i fellesskap eller som enkeltdrift. Bare få av brukene i Sandstad har tilfredsstillende beiter. Men anlegg av kulturbeiter på til dels meget grunne myrer har vist gode resultater. Det kan derfor anbefales å nytte de grunneste myrpartier, som vanskelig kan fulldyrkes, til kulturbeiter.

Myr som nyttes til brensel spiller en betydelig rolle i Sandstad. Hele østre del av herredet er skogbart, og ellers har torv delvis vært nyttet som brensel, også ved de bruk som har skog, fordi fremdriften av veden ofte er vanskelig. Dessuten er brenntorv et anerkjent godt brensel for de som er vant til det. Og i Sandstad finnes som før nevnt, god brenntorvmyr. Ved inventeringen er vi kommet fram til at over 6.000 dekar må betegnes som brenntorvmyr. Ved en forsvarlig avtorving inneholder disse myrarealer om lag 8,5 mill. m³ råtorv. Det vil m. a. o. si at her nå er omlag 8.000 m³ brenntorv på hver person i herredet. Det er således ingen mangel på brensel i Sandstad. Men fordelingen av — og atkomsten til — disse brenntorvmasser er temmelig forskjellig. Brenntorva tas nå utelukkende som stikktorv, og med den myrkvalitet som her finnes, gir den et godt brensel. Men jeg tror at en i fremtiden — også her — vil komme til å fremstille brenntorv mer maskinelt. Det er arbeidsbesparende og gir et bedre og mer konsentrert brensel.

Strøtorvmyr av god kvalitet er det vanligvis meget vanskelig å finne langs kysten, således også i Sandstad. Et mindre område mellom Krogsvatnet og Terningvatnet har fortorvingsgrader på H2—3—4 og kan for så vidt betegnes som strøtorv. Men mektigheten av det torvlag som er så lite omdannet, er bare 0,5—1 m, så det vil neppe svare seg å produsere torvstrø for salg i større målestokk. Derimot bør det bli mer alminnelig igjen å bruke myrjord som gjødselblanding her hvor det er så rikelig av den. Det var i 1949 bare 8 lannkummer i hele Sandstad, så behovet for et strømiddel med god oppsugingsevne er sikkert stort. Og til det bruk er torvjorda brukbar, selv om den har

en del brenntorvkarakter, bare den blir utsatt for frost og lufttilgang. Mørk torv som støver meget bør imidlertid ikke brukes i rom hvor det melkes.

Skogreising på snau myr er tvilsom i sin alminnelighet og på kystmyrene i særdeleshet. Når en dertil har med slike fortorvede myrull-bjønnskjegmyrer å gjøre som i Sandstad, så mener jeg at skogen har små muligheter. Det bør bli bare grunne myrarealer med grus og sandundergrunn som ligger utenfor dyrkingsfeltene og beitefeltene, som bør komme i betraktning som plantefelter. Men Sandstad har likevel store arealer plantemark i ller med forvoksen, gammel furuskog og på trebare fastmarksskråninger.

GJØDSLINGSFORSØK, AVLINGER OG HØYKVALITET PÅ MOMYRA I ELVERUM.

Av landbrukslærer G. Gjefsen.

Momyra ligger i Jønsberg landbruksskoles eiendom Grøtbekklia i Østre Elverum. Oppdyrkinga av denne myra ble påbegynt i 1934, og den første avlinga ble tatt i 1936. Det er gjort rede for de første dyrkingsarbeidene og avlingene de første åra i Meddelelser fra Det norske myrselskap nr. 5, 1944. Her skal bare nevnes noen hovedtrekk om dyrkingsmåten.

Myra grøftes med tregrøfter med ca. 15 m avstand og kalkes med ca. 400 kg brent kalk pr. dekar. Dessuten forråds gjødsler vi ved oppdyrkinga med ca. 100 kg superfosfat pr. dekar. Oppdyrkinga foregår med freser, og da myra er temmelig rein, uten stubber og røtter, går arbeidet raskt. To mann med en liten 50 cm jordfreser klarer mellom ett og to dekar om dagen. Våren 1950 ble det dyrka et felt på 7,2 dekar, og utgiftene ved denne dyrkinga fordelte seg slik:

Grøfting, 365 m à 2,40	kr.	876,00
Kalk, 2880 kg à 0,06	»	172,80
Gjødsel	»	170,00
Frø	»	150,00
Arbeid og bensin etc. til freseren	»	300,00

Sum kr. 1.668,80

Dette blir vel 230,00 kr. pr. dekar, ferdig tilsådd. Utgiftene til avløpskanal er da holdt utafor.

Det er nå oppdyrka ca. 20 dekar. På dette arealet dyrker vi vesentlig høy. Noen prøver med korn og rotvekster har ikke falt heldig ut, da myra er for frostlendt. Til å begynne med ble det brukt